

YOSHLAR ONGIDA AN'ANAVIY QADRIYATLAR VA SUBMADANIY QARASHLAR TO'QNASHUVI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20389350>

Dildora Raximova Abzalovna

Fan va texnologiyalar universiteti

"Ijtimoiy fanlar" kafedrasida katta o'qituvchisi,

FarDU mustaqil tadqiqotchisi

dildor757@gmail.com Tel: +998939031755

Annotatsiya

Mazkur maqolada yoshlar ongida an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy submadaniy qarashlar o'rtasida yuzaga kelayotgan ziddiyatlar ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilingan. Globallashuv, raqamli kommunikatsiya, ommaviy madaniyat, ijtimoiy tarmoqlar va turli submadaniy guruhlar ta'sirida yoshlarning dunyoqarashi, axloqiy tanlovi, qadriyatlar tizimi hamda ijtimoiy identifikatsiyasi murakkab o'zgarishlarga uchramoqda. Maqolada an'anaviy qadriyatlarning yoshlar ma'naviy qiyofasini shakllantirishdagi o'rni, submadaniyatlarning yoshlar ongiga ta'sir mexanizmlari, qadriyatlar to'qnashuvining sabab va oqibatlari tahlil etilgan.

Kalit so'zlar

yoshlar, an'anaviy qadriyatlar, submadaniyat, axloqiy tanlov, ma'naviyat, ijtimoiy ong, globallashuv, ommaviy madaniyat, identifikatsiya, qadriyatlar to'qnashuvi.

Abstract

This article provides a socio-philosophical analysis of the contradictions emerging in the minds of young people between traditional values and modern subcultural views. Under the influence of globalization, digital communication, mass culture, social networks, and various subcultural groups, young people's worldview, moral choice, value system, and social identification are undergoing complex changes. The article analyzes the role of traditional values in shaping the spiritual image of youth, the mechanisms through which subcultures influence young people's consciousness, as well as the causes and consequences of value conflicts.

Keywords

youth, traditional values, subculture, moral choice, spirituality, social consciousness, globalization, mass culture, identification, value conflict.

Аннотация

В данной статье с социально-философской точки зрения проанализированы противоречия, возникающие в сознании молодежи между традиционными ценностями и современными субкультурными взглядами. Под влиянием глобализации, цифровой коммуникации, массовой культуры, социальных сетей и различных субкультурных групп мировоззрение молодежи, ее нравственный выбор, система ценностей и социальная идентификация претерпевают сложные изменения. В статье проанализированы роль традиционных ценностей в формировании духовного облика молодежи, механизмы влияния субкультур на сознание молодежи, а также причины и последствия столкновения ценностей.

Ключевые слова

молодежь, традиционные ценности, субкультура, нравственный выбор, духовность, общественное сознание, глобализация, массовая культура, идентификация, столкновение ценностей.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda yoshlar ongining shakllanishi tobora murakkab ijtimoiy-madaniy jarayonlar bilan bog'lanib bormoqda. Bir tomondan, yosh avlod oilada, ta'lim muassasalarida va jamiyatda asrlar davomida shakllangan an'anaviy qadriyatlar – hurmat, hayo, mas'uliyat, vatanparvarlik, kattalarga ehtirom, oilaparvarlik, mehnatsevarlik va ma'naviy poklik ruhida tarbiyalanadi. Ikkinchi tomondan esa globallashuv, raqamli axborot oqimi, internet, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyat orqali turli submadaniy qarashlar yoshlar ongiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Bugungi kunda submadaniyat tushunchasi faqat musiqiy uslub, kiyinish madaniyati yoki yoshlar guruhiga xos tashqi belgilar bilan cheklanib qolmaydi. U ma'lum bir yoshlar guruhining dunyoqarashi, hayot tarzi, qadriyatlar tizimi, muloqot shakli, norozilik kayfiyati yoki o'zini jamiyatdan farqlash ehtiyoji bilan bog'liq murakkab ijtimoiy hodisadir. Ayniqsa, raqamli makon submadaniyatlarning tez tarqalishi, ommalashuvi va yoshlar ongiga chuqur kirib borishiga imkon yaratmoqda.

Yoshlar ongida an'anaviy qadriyatlar va submadaniy qarashlar to'qnashuvi ko'pincha axloqiy tanlov muammosini yuzaga keltiradi. Yosh inson bir tomondan oila, mahalla, milliy madaniyat va ta'lim orqali singdirilgan qadriyatlarga tayanadi, ikkinchi tomondan esa zamonaviylik, erkinlik, individuallik, o'zini namoyon qilish va guruhga mansublik kabi submadaniy qadriyatlar ta'sirida qaror qabul qiladi. Shu sababli mazkur mavzu ijtimoiy-falsafiy jihatdan dolzarb bo'lib, yoshlarning ma'naviy barqarorligi, ijtimoiy faolligi va axloqiy pozitsiyasini o'rganishda muhim

ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston sharoitida yoshlar tarbiyasi, milliy qadriyatlar davomiyligi va ma'naviy immunitet masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Chunki yoshlar ongida shakllanayotgan qadriyatlar tizimi jamiyatning kelajakdagi madaniy, siyosiy va axloqiy qiyofasini belgilaydi. I.A. Karimov ta'kidlaganidek, ma'naviyat insonni ruhan poklanish, qalban ulg'ayish, vijdonan uyg'onish va tafakkuran yuksalishga chorlaydigan kuchdir [1]. Demak, yoshlar ongidagi har qanday qadriyatlar to'qnashuvi, avvalo, ma'naviyat va axloqiy tanlov mezonlari asosida tahlil qilinishi zarur.

Metodlar. Maqolada yoshlar ongida an'anaviy qadriyatlar va submadaniy qarashlar o'rtasidagi ziddiyatlarni o'rganishda bir nechta ilmiy-metodologik yondashuvlardan foydalanildi. Avvalo, tarixiylik metodi yordamida an'anaviy qadriyatlarning shakllanish jarayoni, ularning avlodlar davomiyligidagi o'rni hamda yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati tahlil qilindi. Chunki qadriyatlar birdan paydo bo'lmaydi, balki uzoq tarixiy tajriba, xalq mentaliteti, diniy-axloqiy qarashlar va ijtimoiy munosabatlar asosida shakllanadi.

Ikkinchidan, tizimli tahlil metodi qo'llanildi. Yoshlar ongidagi qadriyatlar to'qnashuvi alohida hodisa emas, balki oila, ta'lim, mahalla, ommaviy axborot vositalari, internet, tengdoshlar guruhi va global madaniy oqimlar bilan bog'liq murakkab tizim sifatida o'rganildi. Bu yondashuv muammoni faqat axloqiy yoki tarbiyaviy masala sifatida emas, balki ijtimoiy-falsafiy jarayon sifatida tushunishga imkon beradi.

Uchinchidan, aksiologik yondashuv asosida an'anaviy va submadaniy qadriyatlarning mazmuni, ularning yoshlar ongida egallayotgan o'rni, shaxsiy tanlovga ta'siri va axloqiy mezonlari tahlil qilindi. Aksiologik tahlil qadriyatlar o'rtasidagi farqni "eski" va "yangi" qarama-qarshiligi sifatida emas, balki mazmun, ijtimoiy foyda, ma'naviy barqarorlik va shaxs kamoloti nuqtayi nazaridan baholashga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, **qiyosiy tahlil metodi** orqali an'anaviy qadriyatlar va submadaniy qarashlarning yoshlar xulq-atvori, muloqot madaniyati, estetik didi va ijtimoiy pozitsiyasiga ta'siri solishtirildi. Mazkur metod yoshlarning axloqiy tanlovida qaysi omillar ustuvor bo'layotganini aniqlashga yordam beradi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlar ongida an'anaviy qadriyatlar va submadaniy qarashlar o'rtasidagi to'qnashuv bir nechta asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi. Birinchidan, avlodlararo qadriyatlar farqi kuchaymoqda. Katta avlod ko'proq barqarorlik, intizom, oilaviy mas'uliyat, milliy urf-odat va ijtimoiy tartibni qadrlasa, yoshlar orasida erkin fikrlash, shaxsiy tanlov, individuallik, ijodiy o'zini namoyon qilish va mustaqil hayot tarziga intilish kuchaymoqda. Bu holat har doim ham salbiy emas, chunki har bir avlod o'z

zamonasining ijtimoiy-madaniy sharoitida shakllanadi. Biroq muammo shundaki, ayrim hollarda yoshlarning erkinlik haqidagi tasavvuri axloqiy mas'uliyat, ijtimoiy burch va milliy qadriyatlardan uzilish ko'rinishida namoyon bo'lishi mumkin.

Ikkinchidan, raqamli submadaniyatlar yoshlar ongiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Ijtimoiy tarmoqlarda shakllanayotgan blogerlik madaniyati, virtual obro', trendlar, memlar, zamonaviy kiyinish uslublari, musiqiy oqimlar va internet jamoalari yoshlarning o'zini anglash jarayoniga bevosita ta'sir qiladi. Manuel Kastels axborotlashgan jamiyatda tarmoqlar inson hayoti, ijtimoiy munosabatlar va identifikatsiya jarayonlarini tubdan o'zgartirishini ta'kidlaydi [2]. Shu nuqtayi nazardan, bugungi yoshlar o'z qadriyatlarini faqat oila yoki ta'lim muassasasidan emas, balki raqamli muhitdan ham faol o'zlashtirmoqda.

Uchinchidan, submadaniyat yoshlar uchun o'zini ifodalash vositasiga aylanmoqda. Ayrim yoshlar jamiyatdagi rasmiy qadriyatlar, an'anaviy talablar yoki oilaviy nazoratdan ma'lum darajada uzoqlashish uchun submadaniy guruhlarga qo'shiladi. Bunday guruhlar yoshga "men kimman?", "qaysi guruhga mansubman?", "jamiyatda o'rnim qanday?" kabi savollarga javob izlash imkonini beradi. Sotsiologik va madaniyatshunoslik tadqiqotlarida submadaniyatlar ko'pincha yoshlarning ijtimoiy norozilik, o'zini ajratib ko'rsatish va muqobil identifikatsiya shakli sifatida talqin qilinadi [3].

To'rtinchidan, an'anaviy qadriyatlarning tarbiyaviy salohiyati saqlanib qolmoqda. Oila, mahalla, ustoz-shogird an'anasi, milliy urf-odatlar, diniy-axloqiy qarashlar va tarixiy xotira yoshlar ma'naviy dunyosini shakllantirishda muhim manba bo'lib qolmoqda. S. Otamurodov milliy qadriyatlar xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy tajribasi va ijtimoiy barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri ekanini ta'kidlaydi [4]. Demak, yoshlar ongidagi submadaniy ta'sirlar kuchaygan sharoitda ham an'anaviy qadriyatlar jamiyatning ma'naviy tayanchi sifatida o'z ahamiyatini yo'qotmaydi.

Beshinchidan, qadriyatlar to'qnashuvi yoshlarning axloqiy tanlovida ichki ziddiyatlarni kuchaytiradi. Yoshlar bir vaqtning o'zida ikki xil talab bilan yuzmayuz keladi: an'anaviy madaniyat ulardan odob, mas'uliyat, ijtimoiy tartib va milliy me'yorlarga rioya qilishni talab etsa, submadaniy muhit ko'pincha erkinlik, tajriba, mustaqil fikr, tashqi ko'rinishdagi farqlanish va guruhiy mansublikni rag'batlantiradi. Ana shu ikki ta'sir kesishmasida yosh insonning axloqiy tanlovi shakllanadi.

Muhokama. Yoshlar ongida an'anaviy qadriyatlar va submadaniy qarashlar to'qnashuvini biryoqlama baholash to'g'ri emas. Chunki submadaniyatlarining barchasi ham salbiy hodisa emas. Ayrim submadaniy guruhlar yoshlarning ijodiy qobiliyatini, mustaqil fikrlashini, san'atga qiziqishini, ijtimoiy faolligini va

zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmasini rivojlantirishi mumkin. Masalan, kitobxon yoshlar klublari, ilmiy-ijodiy jamoalar, ekologik harakatlar, volontyorlik guruhlari yoki raqamli texnologiyalar atrofida shakllangan yoshlar birlashmalari ham submadaniy muhit sifatida qaralishi mumkin.

Biroq muammo submadaniyatning mazmuni va yo'nalishidadir. Agar submadaniy qarashlar yoshlarni ijtimoiy mas'uliyatdan, oilaviy burchdan, milliy o'zlikdan, axloqiy me'yorlardan uzoqlashtirsa, u jamiyat madaniyati bilan ziddiyatga kirishadi. Ayniqsa, zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi, iste'molchilikni mutlaqlashtiruvchi, axloqiy cheklovlarni inkor etuvchi yoki milliy qadriyatlarga bepisandlik bilan qarovchi submadaniy oqimlar yoshlar ongida ma'naviy bo'shliq paydo qilishi mumkin. Shu jihatdan, yoshlar ongida qadriyatlar to'qnashuvining asosiy sababi an'anaviy va zamonaviy qarashlar o'rtasidagi tabiiy farq emas, balki ularni uyg'unlashtirish mexanizmlarining yetarli emasligidir. Agar yoshlar an'anaviy qadriyatlarni faqat taqiq, cheklov yoki majburiyat sifatida qabul qilsa, ular submadaniy guruhlarda erkinlik izlaydi. Aksincha, agar milliy qadriyatlar zamonaviy til, zamonaviy metod, raqamli kommunikatsiya va yoshlar qiziqishlariga mos shaklda tushuntirilsa, ular yoshlar ongida ijobiy qabul qilinadi. Bu borada ta'lim tizimining roli alohida ahamiyatga ega. Ta'lim muassasalari yoshlarni faqat bilim bilan emas, balki qadriyatlarni tanlash, axborotni tahlil qilish, tanqidiy fikrlash va axloqiy qaror qabul qilishga ham o'rgatishi kerak. E. Fromm inson erkinligi masalasini tahlil qilar ekan, erkinlik mas'uliyat bilan uyg'unlashmasa, u shaxsda yolg'izlik, begonalashuv va ichki beqarorlikni keltirib chiqarishi mumkinligini asoslaydi [5]. Bu fikr yoshlar submadaniyatini tahlil qilishda ham muhimdir: erkinlik yoshlar uchun zarur, ammo u axloqiy mas'uliyat bilan uyg'unlashgandagina ijobiy natija beradi.

Yoshlar ongida qadriyatlar to'qnashuvini yumshatish uchun uchta asosiy yo'nalishga e'tibor qaratish zarur. Birinchisi – ma'naviy immunitetni shakllantirish. Bu yoshlarni tashqi ta'sirlardan butunlay ajratish emas, balki ularni zararli g'oyalarni anglash, baholash va ularga nisbatan ongli munosabat bildirishga o'rgatishdir. Ikkinchisi – tanqidiy tafakkurni rivojlantirish. Chunki raqamli muhitda har qanday axborotni to'g'ridan-to'g'ri qabul qilish yoshlarni manipulyatsiya, soxta qadriyatlar va yuzaki madaniyat ta'siriga tushirib qo'yishi mumkin. Uchinchisi – an'anaviy qadriyatlarni zamonaviy ijtimoiy tajriba bilan uyg'unlashtirish. Bu jarayonda oila, mahalla, ta'lim muassasasi, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar hamkorligi muhim hisoblanadi.

O'zbekistonning yangilanish jarayonida yoshlar siyosati, ma'naviy-ma'rifiy ishlar va ta'lim islohotlari aynan shu masalalarga yo'naltirilgani bilan ahamiyatlidir. Sh.M. Mirziyoyev yoshlar tarbiyasi, ularning zamonaviy bilim va

kasb-hunar egallashi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq bo'lib kamol topishini davlat siyosatining muhim vazifalaridan biri sifatida ko'rsatadi [6]. Demak, yoshlar ongidagi qadriyatlar to'qnashuvini bartaraf etish uchun faqat nazorat yoki taqiqlash emas, balki ma'rifat, muloqot, tushuntirish, zamonaviy tarbiya texnologiyalari va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash zarur.

Xulosa. Yoshlar ongida an'anaviy qadriyatlar va submadaniy qarashlar to'qnashuvi zamonaviy jamiyatning tabiiy, ammo murakkab ijtimoiy-falsafiy muammolaridan biridir. Bu to'qnashuv yoshlarning shaxsiy identifikatsiyasi, axloqiy tanlovi, ijtimoiy faolligi va ma'naviy qiyofasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. An'anaviy qadriyatlar yoshlar uchun tarixiy xotira, ma'naviy tayanch va ijtimoiy barqarorlik manbai bo'lsa, submadaniyatlar ularning o'zini ifodalash, guruhga mansublik va zamonaviy hayotga moslashish ehtiyojlarini ifodalaydi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, muammo an'anaviy qadriyatlar va submadaniyatlarining mavjudligida emas, balki ular o'rtasidagi muvozanatning buzilishidir. Yoshlar an'anaviy qadriyatlarni zamonaviy hayotdan uzilgan, faqat cheklovchi omil sifatida qabul qilganda, submadaniy qarashlar ularning ongida ustuvorlik kasb etishi mumkin. Shu sababli milliy qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, raqamli vositalar, ochiq muloqot, tanqidiy tafakkur va hayotiy misollardan foydalanish muhimdir.

Yoshlarning axloqiy tanlovi ongli, mas'uliyatli va ma'naviy asoslangan bo'lishi uchun oila, ta'lim muassasasi, mahalla, davlat tashkilotlari va fuqarolik jamiyati institutlari hamkorlikda harakat qilishi zarur. Yoshlarni submadaniy ta'sirlardan sun'iy ravishda cheklash emas, balki ularda mustaqil fikrlash, qadriyatlarni farqlash, zararli g'oyalarga nisbatan immunitet hosil qilish va milliy-ma'naviy merosga ongli munosabatni shakllantirish eng samarali yo'ldir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008. – B. 19–22.
2. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Blackwell Publishers, 1996. – P. 469–471.
3. Hebdige D. Subculture: The Meaning of Style. – London: Routledge, 1979. – P. 2–4.
4. Otamurodov S. Globallashuv va milliy-ma'naviy xavfsizlik. – T.: O'zbekiston, 2013. – B. 56–59.
5. Fromm E. Escape from Freedom. – New York: Farrar & Rinehart, 1941. – P. 135–138.

6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – T.: O'zbekiston, 2021. – B. 252–255.
7. Rasulov, R. “The importance of education and upbringing in forming political socialization in the worldview of youth.” Академические исследования в современной науке 3, no. 48 (2024): 124-132.
8. Khaydarova M., Rasulov R. Positive and negative consequences of the globalization process //International Conference on Arts, Society & Humanities. – 2025. – T. 1. – №. 3. – С. 35-39.
9. Odilovich, Rasulov Rustambek. The importance of youth-oriented structures established in the country in the political socialization of youth Vol. 3 No. 12 (2024): International journal of european research output (IJERO).
10. Odilovich R. R. The Essence of Political Socialization Processes and their Role in Social Development //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2024. – T. 37. – С. 32-41.
11. Odilovich R. R. Yoshlar bilan ishlash tizimida ma'naviy-mafkuraviy omillarning yoshlar ongiga ta'siri //International Journal of Scientific Research. – 2023. – T. 2. – С. 147-152.
12. Odilovich R. R. Cultural basics of education and the role of youth in it. Philosophy And Life International Journal. ISSN 2181-9505. Doi jurnal 10.26739/2181-9505 [Электронный ресурс].
13. Rasulov R. O 'zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarining yoshlar dunyoqarashi siyosiy ijtimoiylashuviga ta'siri //«ACTA NUUZ». – 2025. – T. 1. – №. 1.4. 1. – С. 169-171.
14. Tursunov O., Rasulov R. O. Zamonaviy dasturlash muhitida arifmetik amallarni avtomatlashtirish: C# WinForms asosida kalkulyator modeli //Academic Research in Modern Science, International scientific-online conference. – 2023.
15. Rasulov R. Zamonaviy kommunikatsion texnologiyalarning jamiyatdagi mafkuraviy jarayonlarga bo 'lgan ta'siri //«ACTA NUUZ». – 2025. – T. 1. – №. 1.12. – С. 176-179.
16. Rasulov R. Raqamli transformatsiya davrida siyosiy mafkuralarning kelajakdagi shakllanish imkoniyatlari //«ACTA NUUZ». – 2026. – T. 1. – №. 1.2. – С. 163-165.